

ЗАКОН

О ДОПУНИ ЗАКОНА О РАТИФИКАЦИЈИ ОПЦИОНОГ ПРОТОКОЛА УЗ КОНВЕНЦИЈУ ПРОТИВ ТОРТУРЕ И ДРУГИХ СУРОВИХ, НЕЉУДСКИХ ИЛИ ПОНИЖАВАЈУЋИХ КАЗНИ И ПОСТУПАКА

Члан 1.

У Закону о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. лист СЦГ – Међународни уговори”, бр. 16/05 и 2/06), после члана 2. додаје се члан 2а који гласи:

„Члан 2а

Одређује се Заштитник грађана да обавља послове Националног механизма за превенцију тортуре.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре Заштитник грађана сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Члан 2.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Међународни уговори”.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење Закона о допуни Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака садржан је у одредби члана 97. став 1. тачка 1. Устава Републике Србије којом је, између осталог, утврђено да Република Србија уређује међународни положај и односе са другим државама и међународним организацијама, као и у одредби члана 99. став 1. тачка 4. Устава Републике Србије, према којој Народна скупштина потврђује међународне уговоре.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Доношењем Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. лист СЦГ – Међународни уговори”, бр. 16/05 и 2/06) Република Србија је, као и све друге државе потписнице, преузела обавезу да најкасније годину дана након ступања на снагу тог протокола и након његове ратификације, успостави или одреди једно или више тела која ће вршити посете, ради превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака – национални механизам за превенцију тортуре (чл. 3. и 17. Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, у даљем тексту: Опциони протокол).

У складу са одредбама члана 4. Опционог протокола, свака држава чланица дужна је да дозволи посете националном механизму за превенцију тортуре у сваком месту под њеном надлежношћу и управом где се налазе или могу налазити лица лишена слободе. Под лишавањем слободе подразумева се било који облик притвора или затварања или стављања лица у јавно или приватно место чувања, које то лице према одлуци судског, управног или другог тела не може да напусти својевољно.

Како у Републици Србији до сада није образован, нити одређен ни један орган који би обављао те послове, предложеном допуном Закона о ратификацији Опционог протокола, у потпуности се испуњавају раније преузете међународно-правне обавезе Републике Србије.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Сагласно члану 19. Опционог протокола национални механизам превенције мора да има најмање следећа овлашћења: да редовно проверава третман лица лишених слободе у притворским установама, с циљем да се, уколико је потребно, појача њихова заштита од тортуре, суровог, нељудског или понижавајућег кажњавања и поступања; да даје препоруке надлежним органима у циљу побољшања третмана и положаја лица лишених слободе и да се спрече тортура, сурови, нељудски или понижавајући поступци и кажњавање, узимајући у обзир релевантне норме Уједињених нација; да подноси предлоге и даје мишљења у вези са важећим или предложеним законима.

Важно је напоменути да се Опциони протокол уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака не односи само на затворе, казнено-поправне заводе и полицијске станице, већ и

на друга места на којима се налазе или могу налазити лица лишена слободе, као што су специјалне болнице за психијатријске болести, психијатријске установе, центри за притварање имиграната, казнено-поправни заводи за малолетнике и слично.

Како је Заштитник грађана развио капацитете и предузима свакодневне активности, које суштински представљају послове из члана 19. Опционог протокола сагласно Закону о заштитнику грађана („Службени гласник РС”, бр. 79/05 и 54/07) утврђеном положају и надлежностима Заштитника грађана, оцењено је целисходним да се предложи да тај орган обавља послове Националног механизма за превенцију тортуре.

Наиме, Заштитник грађана је овлашћен да штити права грађана укључујући и права лица лишених слободе, да врши контролу законитости и правилности рада органа државне управе и других органа и организација, предузећа и установа којима су поверена јавна овлашћења, има право несметаног приступа заводима за извршење санкција и другим местима на којима се налазе лица лишена слободе, као и право да са тим лицима разговара насамом. У обављању послова утврђених законом, Заштитнику грађана помажу четири заменика, од којих је један специјализован за обављање послова из надлежности Заштитника грађана које се односе на заштиту права лица лишених слободе.

Према препорукама Асоцијације за превенцију тортуре потребно је да процес формирања Националног механизма за превенцију тортуре буде транспарентан, односно потребно је у његово функционисање укључити и цивилни сектор.

Како би се овај услов остварио и, да би рад Националног механизма за превенцију тортуре био ефикасан, неопходно је да га органи власти и цивилни сектор виде као веродостојно и независно тело.

Из напред изнетих разлога предложено је да у вршењу послован Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом. Ово подразумева да ће у вршењу послова Националног механизма за превенцију тортуре свако од ових тела, односно представника цивилног сектора, поступати у складу са прописима Републике Србије утврђеним положајем и надлежностима.

IV. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

Имајући у виду то да послове Националног механизма за превенцију тортуре обавља орган који већ постоји – Заштитник грађана, за спровођење овог закона предлаже се повећање буџета Заштитника грађана, чиме би се омогућило повећање броја извршилаца за обављање послова Националног механизма за превенцију тортуре. За обављање послове Националног механизма од октобра 2011. године је потребно систематизовати четири нова радна места: једно у звању вишег саветника, једно у звању саветника и два у звању млађег саветника. Средства потребна за исплату зарада за четири нова запослена лица у Заштитнику грађана обрачуната су примењујући бруто основицу за јули 2011. године у износу од 24.636,73 динара, на коју су урачунати доприноси на терет послодавца у износу 17,9%.

За једног вишег саветника (3. платни разред) бруто плата за један месец износи 110.638,00 динара, а доприноси 19.804,20 динара – укупно 130.442,20

динара. За једног саветника (1. платни разред) бруто плата за један месец износи 63.577,62 динара, а доприноси 11.380,39 динара – укупно 74.958,01 динар. За два млађа саветника (1. платни разред) бруто плата за један месец износи 102.025,62 динара, а доприноси 18.262,59 динара – укупно 120.288,21 динар. Укупна додатна средства која би на месечном нивоу требало издвојити за ова четири нова радна места у Заштитнику грађана износе 325.688,42 динара.

Како би Заштитник грађана могао да обавља послове Националног механизма за превенцију тортуре, у буџету Републике Србије за 2011. годину је, осим средстава за плате и доприносе за четири лица која је потребно запослити, потребно обезбедити средства за набавку једног комби возила, за дневнице за посете местима где се налазе лица лишена слободе и за ангажовање експерата који ће учествовати у посетама и у писању извештаја.

С обзиром на то да послови Националног механизма за превенцију тортуре, између осталог, подразумевају и посете ради превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака свим местима на територији Републике Србије где се налазе или се могу налазити лице лишена слободе по било ком основу, за реализацију ових посета потребно је издвојити средства за набавку комби возила, његово осигурање и регистрацију, у износу од 2.350.500,00 динара.

Предвиђено је да у периоду октобар – децембар 2011. године пет особа обави четири дводневне посете оваквим местима, за шта је у буџету за 2011. годину потребно издвојити средства у износу од 120.000,00 динара. За ангажовање експерата (лекари, психолози, итд.), који ће бити укључени у посете и писање извештаја, потребно је у наведеном периоду обезбедити средства у износу од 100.000,00 динара.

Укупан ефекат потребних средстава на буџет за 2011. годину износио би 3.547.565,26 динара, за период октобар – децембар 2011. године.

Из изнетих разлога би било потребно у буџету Републике Србије за 2011. годину за Заштитника грађана предвидети додатна финансијска средства за обављање послова Националног механизма за превенцију тортуре, почев од октобра 2011. године.

V. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА ПО ХИТНОМ ПОСТУПКУ

Разлози за доношење овог закона по хитном поступку произлазе из чињенице да је Република Србија 1. децембра 2005. године ратификовала Опциони протокол уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака којим је, као и све друге државе потписнице, преузела обавезу да најкасније годину дана након ступања на снагу тог протокола и након његове ратификације, успостави или одреди једно или више тела која ће вршити посете, ради превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака – национални механизам превенције (чл. 3. и 17. Опционог протокола).

У Акционом плану за испуњавање препорука из Годишњег извештаја Европске комисије за 2010. годину, ради убрзаног стицања статуса кандидата, препоруком 18. у поглављу 2.2. Људска права и заштита права мањина – Поштовање међународних инструмената у области људских права – Грађанска и политичка права, предвиђено је оснивање националног механизма превенције.

Будући да Република Србија није у наведеном року испунила обавезе из чл. 3. и 17. Опционог протокола, у краткорочним препорукама Експертске

мисије за људска и мањинска права, која је боравила у Републици Србији у периоду од 14. до 18. марта 2011. године, препоручено је да Заштитник грађана функционише као национални механизам превенције за спровођење Конвенције против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака. Стога би недоношење овог закона по хитном поступку могло да има штетне последице на убрзање стицања статуса кандидата за чланство у Европској унији, као и на рад органа и организација.